

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การใช้แฟ้มสะสมงานในกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กอนุบาล มีวัตถุประสงค์วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ใช้การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลที่เรียนจากแผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ใช้การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 โรงเรียนทองสวดีวิทยาคาร อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 23 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ใช้การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน จำนวน 24 แผน
2. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยรูปภาพแบบ ก ของทอร์เรนซ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ใช้การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ก่อนและหลังการสอนให้นักเรียนทำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำคะแนนการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียน มาเปรียบเทียบกันโดยการทดสอบค่า t-test

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. แผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ใช้ในการประเมิน โดยใช้เพิ่มสะสมงานที่พัฒนาขึ้นจำนวน 24 แผน ใช้เวลาสอนแผนละ 45 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ แต่ละแผนมีความเหมาะสมกับความสนใจและระดับอายุของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 และสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนอนุบาลให้สูงขึ้นได้ โดยมีกระบวนการทำเพิ่มสะสมงาน คือ 1. ขึ้นตั้งเกณฑ์การขึ้นงาน 2. ขึ้นเก็บรวบรวมผลงาน 3. ขึ้นคัดสรรผลงาน 4. ขึ้นแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับขึ้นงานที่เลือก 5. ขึ้นประเมินขึ้นงาน 6. ขึ้นปรับปรุงขึ้นงาน และ 7. ขึ้นจัดแสดงผลงาน
2. พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลที่เรียนจากแผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ใช้การประเมินโดยใช้เพิ่มสะสมงานมีพัฒนาการสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือนักเรียนสามารถทำคะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยมีข้อค้นพบที่น่าสนใจและควรอภิปรายดังต่อไปนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ใช้การประเมินโดยใช้เพิ่มสะสมงาน
แผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ใช้การประเมินโดยใช้เพิ่มสะสมงานที่สร้างขึ้น ผู้วิจัยได้ยึดหลักความสอดคล้องกับระดับพัฒนาการของเด็กอนุบาล โดยเลือกหน่วยการเรียนรู้จากแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พิจารณาเนื้อหาที่พบเห็นในชีวิตประจำวันของนักเรียนเพื่อให้เด็กนักเรียนมีประสบการณ์ และสัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน เนื่องจากเด็กอนุบาล 2 เป็นช่วงระดับอายุที่สนใจสิ่งรอบข้าง สิ่งใกล้ตัว มีความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ หน่วยการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยเลือกมาสามารถกระตุ้นให้นักเรียนใช้ความคิด จินตนาการของตนเองในการทำกิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นได้ กิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลในด้านสื่อการเรียนการสอนที่จัดสร้างขึ้นประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ เมื่อนำไปใช้พบว่า นักเรียนให้ความสนใจ

สนใจมาก เนื่องจากสื่อมีความสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ วัสดุที่นำมาใช้ ได้แก่ วัสดุในท้องถิ่น เศษวัสดุเหลือใช้ และสื่อที่ใช้ประกอบกิจกรรมมีความแปลกใหม่ มีรูปแบบที่หลากหลาย สามารถนำไปปรับใช้ให้กับหน่วยการเรียนรู้อื่น ๆ สื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในกิจกรรมนี้สามารถสร้างความสนใจของนักเรียนให้อยากทำกิจกรรมได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าสภาพแวดล้อมในห้องเรียนมีส่วนกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนได้ดี เช่น การนำต้นไม้ ดอกไม้ มาประดับตกแต่งชั้นเรียน การจัดห้องเรียนให้สะอาดเป็นระเบียบ รวมถึงการจัดหา รูปภาพ หนังสือ ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนรู้ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ได้ ซึ่ง ปิยาพร นันทะพงษ์ (2534, หน้า 62) กล่าวว่า การจัดห้องเรียนให้สะอาด โล่ง และการมีการจัดมุมประสบการณ์ประกอบด้วยสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ เพียงพอกับความสนใจของนักเรียน เป็นการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย ตลอดจนเป็นการเปิด โอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ได้เช่นกัน บุคลิกภาพของครูก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินกิจกรรมการสร้างความเป็นกันเอง ความคุ้นเคยกับนักเรียน โดยการใช้คำถาม การสร้างแรงจูงใจ ตลอดจนการเสริมแรงต่าง ๆ ประกอบกัน จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงออกได้ ประสพพร มโนวงศ์ (2539, หน้า 68) ได้ศึกษาการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยตามแนวความคิดของวิลเลียมส์ พบว่า การใช้คำถามช่วย กระตุ้นให้นักเรียนตอบคำถามซึ่งเป็นรูปแบบของวิลเลียมส์ ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์

นอกจากนั้นกิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นตอนการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานยังมีส่วนช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนเองด้วย โดยในขั้นการทำงานนักเรียนได้ใช้ความคิดจินตนาการ ความสามารถของตนเองในการสร้างผลงาน รวมถึงการแสดงความคิดเห็นต่อผลงาน การให้เหตุผลในการเลือกชิ้นงาน เป็นขั้นตอนที่เอื้อต่อการเกิดความคิดสร้างสรรค์ในเด็กอนุบาลได้ รวมถึงบทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำแฟ้มสะสมงานของนักเรียน เช่น ครู ผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมชั้น ในขั้นการประเมินผลงานที่ได้รับการคัดเลือก เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงชิ้นงานให้ดีที่สุด เกิดมุมมองที่กว้างขึ้น ส่งผลให้งานชิ้นหลัง ๆ มีความสมบูรณ์ขึ้น งานมีความหลากหลาย แปลกใหม่ ทำให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มที่ดี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความคิดสร้างสรรค์ และให้เห็นว่ากระบวนการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้

2. นักเรียนชั้นอนุบาลหลังจากได้รับการเรียนรู้จากแผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ใช้การประเมิน โดยใช้แฟ้มสะสมงาน มีระดับความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนการเรียนรู้ด้วยแผนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้

จากผลการวิจัย พบว่า การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานทำให้พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคล่องในการคิด ความคิดริเริ่ม และความละเอียดลออ ของนักเรียนสูงขึ้น โดยสังเกตได้จากพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก เช่น การกล้าพูดแสดงความคิดเห็น การให้เหตุผล รวมถึงผลงานที่นักเรียนทำมีความหลากหลาย แปลกใหม่ ไม่ซ้ำกับเพื่อน ๆ ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับหม่อมราชวงศ์ บัณฑิต ณ อยุธยา และสายฤดี วรกิจโกศาทร (2536, หน้า 30) ที่กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า เป็นผู้ที่มีความกล้าคิด กล้าแสดงออก มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสุขและสนุกกับการทำงาน อย่างรู้อยากเห็นสิ่งต่าง ๆ สนใจสิ่งรอบข้าง และมีอารมณ์ขัน พฤติกรรมเหล่านี้เป็นผลมาจากการประเมิน โดยใช้แฟ้มสะสมงาน ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง ผู้เรียนสามารถกำหนดเกณฑ์การประเมินผลงาน สามารถปรับปรุงผลงานของตนเองได้ตลอดเวลาเพื่อให้ได้ผลงานที่ดีที่สุด และตอบสนองต่อจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยอาศัยข้อมูลจากความคิดเห็นของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง

จากรูปแบบของการประเมินที่กล่าวมา ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น เนื่องจากผู้เรียนเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยการปฏิบัติจริง เรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง สามารถนำไปปรับใช้ได้ในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านสติปัญญาสูงขึ้น และยังทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการทำงานดีขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การเรียนโดยวิธีการปฏิบัติและการเรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมายต่อนักเรียนให้ผลดีกว่าวิธีการอื่น เนื่องจากมีอัตราเฉลี่ยความคงทนในการเรียนรู้ 75% และการสอนในสิ่งที่นำไปใช้ได้จริง มีอัตราเฉลี่ยความคงทนในการเรียนรู้ 90% (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540 ข, หน้า 2-3) ส่งผลให้นักเรียนจดจำสิ่งที่ครูสอนได้ดี ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ดี สอดคล้องกับจุดเด่นของการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานที่มุ่งสนับสนุนการเรียนรู้แข่งกับตนเอง ทุกคนมีโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จตามศักยภาพของตนเอง (ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์, 2539, หน้า 7) และเป็นไปตามหลักการสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน คือ ความเสมอภาค ความยุติธรรม ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากผู้เรียนมีความแตกต่างกันในด้านเชื้อชาติ ศาสนา สติปัญญา รวมทั้งความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านร่างกายและพฤติกรรม ซึ่งการประเมินจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ภายในบุคคล และพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลไปสู่เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดให้สูงสุดตามความสามารถของแต่ละบุคคล (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2539, หน้า 5)

จากผลการศึกษาแต่ละองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออของนักเรียนมีพัฒนาการดีขึ้นกว่าก่อนเรียน เป็นผลมาจากการประเมิน

ผลโดยการใช้แฟ้มสะสมงานของนักเรียนมาประเมินนักเรียนเอง การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานนี้ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ประเมินตนเองจากผลงานที่นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยเกณฑ์การประเมินที่นักเรียนเป็นผู้กำหนด นักเรียนมีอิสระในการคิดสร้างสรรค์ผลงาน และนักเรียนยังสามารถปรับปรุงผลงานให้สมบูรณ์ได้ตลอดเวลา ซึ่งการประเมินรูปแบบนี้เป็น การประเมินจากสภาพความเป็นจริงของผู้เรียน นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง สามารถติดตามความก้าวหน้าของตนเองได้เป็นระยะ ๆ และสามารถปรับปรุงผลงานได้ตลอดเวลา เพื่อได้ผลงานที่ดีที่สุด สอดคล้องกับกรมวิชาการ (2539 ก, หน้า 5) ที่กล่าวว่า นักเรียนเป็นผู้เกี่ยวข้องกับแฟ้มสะสมงาน มีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก และเกณฑ์การตัดสินใจต้องเป็นผู้กำหนดเกณฑ์การประเมินด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทำให้นักเรียนแต่ละคนมีโอกาสประสบความสำเร็จ นอกจากนั้นการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานยังช่วยสร้างความภาคภูมิใจ และความเชื่อมั่นในตนเองให้กับผู้เรียน ส่งผลให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออกด้วยการผลิตผลงานที่มีความแปลกใหม่ สวยงาม และสามารถให้รายละเอียดของผลงานได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออสูงขึ้นหลังจากได้รับการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ด้านความคล่องในการคิดของนักเรียนหลังการเรียนที่ใช้การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานไม่แตกต่างจากก่อนการเรียนด้วยวิธีดังกล่าว อาจเนื่องมาจากปัจจัยด้านอายุ และประสบการณ์ของนักเรียนทำให้ความคิดของนักเรียนไม่หลากหลาย ส่งผลให้นักเรียนขาดความคล่องในการคิดได้

จากคะแนนรวมของความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน พบว่า นักเรียนทำคะแนนทดสอบความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนได้สูงกว่าก่อนเรียน แสดงให้เห็นว่าการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนอนุบาล ให้สูงขึ้นได้โดยอาศัยขั้นตอนต่าง ๆ ของการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน โดยเฉพาะขั้นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับชิ้นงานที่เลือก และขั้นประเมินชิ้นงานขั้นตอนดังกล่าวสามารถส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออกทางความคิดและการกระทำได้อย่างอิสระ ทำให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นในตนเอง ส่งผลให้พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ใช้การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานควรดำเนินการให้ต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเป็นไปอย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1. การดำเนินกิจกรรมตามแผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ใช้การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ครูผู้สอนควรมีความเข้าใจในขั้นตอน และวิธีการประเมินผล เพื่ออธิบายให้นักเรียนเข้าใจ และสามารถปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน
2. ก่อนดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ใช้ในการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ครูผู้สอนควรเตรียมความพร้อม ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการประเมินนักเรียนให้ทราบถึงขั้นตอนและบทบาทหน้าที่ของตนเองในการประเมินนักเรียน และควรทำความเข้าใจกับนักเรียนให้ทราบถึงขั้นตอนการทำแฟ้มสะสมงาน และบทบาทหน้าที่ของนักเรียนที่จะต้องปฏิบัติในขั้นตอนต่าง ๆ เอง ใช้แผนการจัดกิจกรรมที่ใช้การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน รวมถึงการสร้างควมคุ้นเคยระหว่างครูกับนักเรียนก่อนการเรียนการสอน โดยการใช้เกม การใช้คำถามเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ รวมถึงการเสริมแรงอย่างเหมาะสม เพื่อลดความขลาดกลัวที่จะต้องพูดคุยมแสดงความคิดเห็นในขั้นตอนการประเมินผลกับครู
3. การดำเนินกิจกรรมตามแผนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ใช้การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน ครูผู้สอนควรดำเนินการตามขั้นตอนที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ เนื่องจากแผนการจัดกิจกรรมดังกล่าว จัดทำในรูประบบ ถ้าดำเนินการข้ามขั้นตอนจะส่งผลทำให้ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนพัฒนาได้ไม่ดีเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรติดตามผลในระยะยาวภายหลังการทดลองสิ้นสุดว่า ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมีความคงทนมากน้อยเพียงใด